

Μηνὶ δεκεμβρίῳ κε', κοντάκιον τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἤχος γ', φέρον ἀκροστιχίδα· <τοῦ
ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ ὕμνος>

προοίμιον

Ἡ παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει,
καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει·
ἄγγελοι μετὰ ποιμένων δοξολογοῦσι,
μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρος ὁδοιποροῦσι·

[5] δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη
παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

α

Τὴν Ἐδέμ Βηθλεὲμ ἤνοιξε, δεῦτε ἴδωμεν·
τὴν τρυφὴν ἐν κρυφῇ ἠύραμεν, δεῦτε λάβωμεν
τὰ τοῦ παραδείσου ἐντὸς τοῦ σπηλαίου·
ἐκεῖ ἐφάνη ρίζα ἀπότιστος βλαστάνουσα ἄφεσιν,

[5] ἐκεῖ ἠύρέθη φρέαρ ἀνόρυκτον,
οὗ πιεῖν Δαυὶδ πρὶν ἐπεθύμησεν·
ἐκεῖ παρθένος τεκοῦσα βρέφος
τὴν δίψαν ἔπαυσεν εὐθύς τὴν τοῦ Ἀδάμ καὶ τοῦ Δαυίδ·
διὰ τοῦτο πρὸς τοῦτο ἐπειχθῶμεν ποῦ ἐτέχθη
[10] παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

β

Ὁ πατὴρ τῆς μητρὸς γνώμη υἱὸς ἐγένετο,
ὁ σωτὴρ τῶν βρεφῶν βρέφος ἐν φάτνῃ ἔκειτο·
ὄν κατανοοῦσα φησὶν ἡ τεκοῦσα·
»Εἰπέ μοι, τέκνον, πῶς ἐνεσπάρης μοι ἢ πῶς ἐνεφύης μοι·

[5] ὁρῶ σε, σπλάγγον, καὶ καταπλήττομαι,

ὅτι γαλουχῶ καὶ οὐ νενύμφευμαι·
καὶ σὲ μὲν βλέπω μετὰ σπαργάνων,
τὴν παρθενίαν δὲ ἀκμὴν ἐσφραγισμένην θεωρῶ·
σὺ γὰρ ταύτην φυλάξας ἐγεννήθης εὐδοκίῃσας

[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

γ

Ἦψηλὲ βασιλεῦ, τί σοι καὶ τοῖς πτωχεύουσι;
Ποιητὰ οὐρανοῦ, τί πρὸς γηϊῖνους ἤλυθας;
Σπηλαιίου ἠράσθης ἢ φάτνη ἐτέρφθης;
Ἴδοὺ οὐκ ἔστι τόπος τῆ δούλῃ σου ἐν τῷ καταλύματι·

[5] οὐ λέγω τόπον, ἀλλ' οὐδὲ σπήλαιον,
ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀλλότριον·
καὶ τῆ μὲν Σάρρα τεκούση βρέφος
ἐδόθη κλῆρος γῆς πολλῆς, ἐμοὶ δὲ οὐδὲ φωλεός·
ἐχρησάμην τὸ ἄντρον ὃ κατώκησας βουλήσει,

[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.»*

δ

Τὰ τοιαῦτα ῥητὰ ἐν ἀπορρήτῳ λέγουσα
καὶ τὸν τῶν ἀφανῶν γνώστην καθικετεύουσα,
ἀκούει τῶν μάγων τὸ βρέφος ζητούντων·
εὐθὺς δὲ τούτοις·«Τίνες ὑπάρχετε;» ἡ κόρη ἐβόησεν·

[5] οἱ δὲ πρὸς ταύτην·«Σὺ γὰρ τίς πέφυκας,
ὅτι τὸν τοιοῦτον ἀπεκύησας;
Τίς ὁ πατήρ σου, τίς ἡ τεκοῦσα,
ὅτι ἀπάτορος υἱοῦ ἐγένου μήτηρ καὶ τροφός;
Οὗ τὸ ἄστρον ἰδόντες συνήκαμεν ὅτι ὥφθη

[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

Ἀκριβῶς γὰρ ἡμῖν ὁ Βαλαὰμ παρέθετο
 τῶν ῥημάτων τὸν νοῦν ὥνπερ προεμαντεύσατο,
 εἰπὼν ὅτι μέλλει ἀστήρ ἀνατέλλειν,
 ἀστήρ σβεννύων πάντα μαντεύματα καὶ τὰ οἰωνίσματα·

- [5] ἀστήρ ἐκλύων παραβολὰς σοφῶν,
 ῥήσεις τε αὐτῶν καὶ τὰ αἰνίγματα·
 ἀστήρ ἀστέρος τοῦ φαινομένου
 ὑπερφαιδρότερος πολὺ, ὡς πάντων ἄστρον ποιητής,
 περὶ οὗ προεγράφη· ἐξ Ἰακώβ ἀνατέλλει
 [10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*»

Παραδόξων ῥητῶν ἡ Μαριάμ ὡς ἤκουσε,
 τῷ ἐκ σπλάγχων αὐτῆς κύψασα προσεκύνησε
 καὶ κλαίουσα εἶπε· «Μεγάλα μοι, τέκνον,
 μεγάλα πάντα ὅσα ἐποίησας μετὰ τῆς πτωχείας μου·

- [5] ἰδοὺ γὰρ μάγοι ἔξω ζητοῦσί σε·
 τῶν ἀνατολῶν οἱ βασιλεύοντες
 τὸ πρόσωπόν σου ἐπιζητοῦσι,
 καὶ λιτανεύουσιν ἰδεῖν οἱ πλούσιοι τοῦ σοῦ λαοῦ·
 ὁ λαός σου γὰρ ὄντως εἰσὶν οὗτοι οἷς ἐγνώσθης,
 [10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

Ἐπειδὴ οὖν λαὸς σός ἐστι, τέκνον, κέλευσον
 ὑπὸ σκέπην τὴν σὴν γένωνται, ἵνα ἴδωσι
 πενίαν πλουσίαν, πτωχείαν τιμίαν·
 αὐτόν σε δόξαν ἔχω καὶ καύχημα· διὸ οὐκ αἰσχύνομαι·

- [5] αὐτὸς εἶ χάρις καὶ ἡ εὐπρέπεια
τῆς σκηνηῆς κάμου· νεῦσον εἰσέλθωσιν·
οὐδέν μοι μέλει τῆς εὐτελείας·
ὡς θησαυρὸν γὰρ σὲ κρατῶ, ὃν βασιλεῖς ἤλθον ἰδεῖν,
βασιλέων καὶ μάγων ἐγνωκότων ὅτι ὤφθης,
[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*»

η

- Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὄντως τε καὶ Θεὸς ἡμῶν
τῶν φρενῶν ἀφανῶς ἤψατο τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
»Εἰσάγαγε, λέγων, οὓς ἤγαγον λόγῳ·
ἐμὸς γὰρ λόγος οὗτος ὃς ἔλαμψε τοῖς ἐπιζητοῦσί με·
[5] ἀστὴρ μὲν ἐστὶν πρὸς τὸ φαινόμενον,
δύναμις δέ τις πρὸς τὸ νοούμενον·
συνῆλθε μάγοις ὡς λειτουργῶν μοι,
καὶ ἔτι ἴσταται πληρῶν τὴν διακονίαν αὐτοῦ
καὶ ἀκτίσι δεικνύων τὸν τόπον ὅπου ἐτέχθη
[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

θ

- Νῦν οὖν δέξαι, σεμνή, δέξαι τοὺς δεξαμένους με·
ἐν αὐτοῖς γὰρ εἰμὶ ὥσπερ ἐν ταῖς ἀγκάλαις σου·
καὶ σοῦ οὐκ ἀπέστην κάκεῖνοις συνῆλθον.»
Ἡ δὲ ἀνοίγει θύραν καὶ δέχεται τῶν μάγων τὸ σύστημα·
[5] ἀνοίγει θύραν ἢ ἀπαράνοικτος
πύλη, ἣν Χριστὸς μόνος διώδευσεν·
ἀνοίγει θύραν ἢ ἀνοιχθεῖσα
καὶ μὴ κλαπεῖσα μηδαμῶς τὸν τῆς ἀγνείας θησαυρόν·
αὐτὴ ἤνοιξε θύραν, ἀφ' ἧς ἐγεννήθη θύρα,
[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

Οἱ δὲ μάγοι εὐθὺς ὤρμησαν εἰς τὸν θάλαμον,
καὶ ἰδόντες Χριστὸν ἔφριξαν, ὅτι εἶδосαν
τὴν τούτου μητέρα, τὸν ταύτης μνηστῆρα,
καὶ φόβῳ εἶπον· «Οὗτος υἱὸς ἐστὶν ἀγενεαλόγητος;

- [5] Καὶ πῶς, παρθένε, τὸν μνηστευσάμενον
βλέπομεν ἀκμὴν ἔνδον τοῦ οἴκου σου;
Οὐκ ἔσχε μῶμον ἢ κύησις σου·
μὴ ἢ κατοίκησις ψεχθῆ συνόντος σοι τοῦ Ἰωσήφ·
πλήθος ἔχεις φθονούντων ἐρευνώντων ποῦ ἐτέχθη
[10] παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

ια

Ἵπομνήσω ὑμᾶς, μάγοις Μαρία ἔφησε,
τίνος χάριν κρατῶ τὸν Ἰωσήφ ἐν οἴκῳ μου·
εἰς ἔλεγχον πάντων τῶν καταλαλούντων·
αὐτὸς γὰρ λέξει ἅπερ ἀκήκοε περὶ τοῦ παιδίου μου·

- [5] ὑπνῶν γὰρ εἶδεν ἄγγελον ἅγιον
λέγοντα αὐτῷ πόθεν συνέλαβον·
πυρίνη θεά τὸν ἀκανθώδη
ἐπληροφόρησε νυκτὸς περὶ τῶν λυπούντων αὐτόν·
δι' αὐτὸ σύνεστί μοι Ἰωσήφ δηλῶν ὡς ἔστι
[10] παιδίον νέον ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

ιβ

Ῥητορεύει σαφῶς ἅπαντα ἅπερ ἤκουσεν·
ἀπαγγέλλει τρανῶς ὅσα αὐτὸς ἐώρακεν
ἐν τοῖς οὐρανίοις καὶ τοῖς ἐπιγείοις·
τὰ τῶν ποιμένων, πῶς συνανύμνησαν πηλίνοις οἱ πύρινοι·

- [5] ὑμῶν τῶν μάγων, ὅτι προέδραμεν
ἄστρον φωταυγοῦν καὶ ὀδηγοῦν ὑμᾶς·

διὸ ἀφέντες τὰ προρρηθέντα,
ἐκδιηγῆσασθε ἡμῖν τὰ νῦν γενόμενα ὑμῖν,
πόθεν ἤκατε, πῶς δὲ συνήκατε ὅτι ὤφθη
[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.»*

ιγ

Ὡς δὲ ταῦτα αὐτοῖς ἠφαινή ἐλάλησεν,
οἱ τῆς ἀνατολῆς λύχνοι πρὸς ταύτην ἔφησαν·
»Μαθεῖν θέλεις πόθεν ἠλύθαμεν ὧδε;
Ἐκ γῆς Χαλδαίων, ὅθεν οὐ λέγουσι· θεὸς θεῶν κύριος,
[5] ἐκ Βαβυλῶνος, ὅπου οὐκ οἶδασιν
τίς ὁ ποιητῆς τούτων ὧν σέβουσιν·
ἐκεῖθεν ἦλθε καὶ ἦρεν ἡμᾶς
ὁ τοῦ παιδίου σου σπινθὴρ ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ περσικοῦ·
πῦρ παμφάγον λιπόντες, πῦρ δροσίζον θεωροῦμεν,
[10] *παιδίον νέον, τὸν πρὸ αἰώνων Θεόν.*

ιδ

Ματαιότης ἐστὶ ματαιοτήτων ἅπαντα,
ἀλλ' οὐδεὶς ἐν ἡμῖν ταῦτα φρονῶν εὐρίσκεται·
οἱ μὲν γὰρ πλανῶσιν, οἱ δὲ καὶ πλανῶνται·
διό, παρθένε, χάρις τῷ τόκῳ σου δι' οὗ ἐλυτρώθημεν
[5] οὐ μόνον πλάνης, ἀλλὰ καὶ θλίψεως
τῶν χωρῶν πασῶν ὧν περ διήλθομεν,
ἔθνῶν ἀσήμεων, γλωσσῶν ἀγνώστων,
περιερχόμενοι τὴν γῆν καὶ ἐξερευνῶντες αὐτήν
μετὰ λύχνου τοῦ ἄστρου, ἐκζητοῦντες ποῦ ἐτέχθη
[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

Ἄλλ' ὡς ἔτι αὐτὸν τοῦτον τὸν λύχνον εἶχομεν,
 τὴν Ἱερουσαλήμ πᾶσαν περιωδεύσαμεν,
 πληροῦντες εἰκότως τὰ τῆς προφητείας·
 ἠκούσαμεν γὰρ ὅτι ἠπείλησε Θεὸς ἐρευνᾶν αὐτήν·
 [5] καὶ μετὰ λύχνου περιηρχόμεθα,
 θέλοντες εὐρεῖν μέγα δικαίωμα·
 ἀλλ' οὐχ εὐρέθη, ὅτι ἐπήρθη
 ἡ κιβωτὸς αὐτῆς μεθ' ὧν συνεῖχε πρότερον καλῶν·
 τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἀνεκαίνισε γὰρ πάντα
 [10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

– Ναί, φησί, τοῖς πιστοῖς μάγοις Μαρία ἔφησε,
 τὴν Ἱερουσαλήμ πᾶσαν περιωδεύσατε,
 τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν προφητοκτόνον;
 Καὶ πῶς ἀλύπως ταύτην διήλθετε τὴν πᾶσι βασκαίνουσαν;
 [5] Ἡρώδη πάλιν πῶς διελάθετε
 τὸν ἀντὶ θεσμῶν φόνων ἐμπνέοντα;»
 Οἱ δὲ πρὸς ταύτην φησί· «Παρθένε,
 οὐ διελάθομεν αὐτόν, ἀλλ' ἐνεπαίξαμεν αὐτῷ·
 συνετύχομεν πᾶσιν ἐρωτῶντες ποῦ ἐτέχθη
 [10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*»

Ὅτε ταῦτα αὐτῶν ἡ Θεοτόκος ἤκουσεν,
 τότε εἶπεν αὐτοῖς· «Τί ὑμᾶς ἐπηρώτησεν
 Ἡρώδης ὁ ἄναξ καὶ οἱ Φαρισαῖοι;
 – Ἡρώδης πρῶτον, εἶτα, ὡς ἔφησας, οἱ πρῶτοι τοῦ ἔθνους σου
 [5] τὸν χρόνον τούτου τοῦ φαινομένου νῦν
 ἄστρου παρ' ἡμῶν ἐξηκριβώσαντο·

καὶ ἐπιγνόντες ὡς μὴ μαθόντες
οὐκ ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ὃν ἐξηρεύνησαν μαθεῖν,
ὅτι τοῖς ἐρευνῶσιν ὀφείλει θεωρηθῆναι

[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

ιη

Ἐπενόουν ἡμᾶς ἄφρονας οἱ ἀνόητοι
καὶ ἠρώτων, φησί· Πόθεν καὶ πότε ἦκατε;
πῶς μὴ φαινομένας ὠδεύσατε τρίβους;
Ἡμεῖς δὲ τούτοις ὅπερ ἠπίσταντο ἀντεπηρωτήσαμεν·

[5] Ἐμεῖς τὸ πάρος πῶς διωδεύσατε
ἔρημον πολλὴν ἥνπερ διήλθετε;
Ὁ ὀδηγήσας τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου
αὐτὸς ὠδήγησε καὶ νῦν τοὺς ἐκ Χαλδαίων πρὸς αὐτόν,
τότε στύλω πυρίνω, νῦν δὲ ἀστέρι δηλοῦντι

[10] *παιδίον νέον, τὸν πρὸ αἰώνων Θεόν.*

ιθ

[Ὁ ἀστὴρ πανταχοῦ ἦν ἡμῶν προηγούμενος
ὡς ὑμῖν ὁ Μωσῆς ῥάβδον ἐπιφερόμενος,
τὸ φῶς περιλάμπων τῆς θεογνωσίας·
ὑμᾶς τὸ μάννα πάλαι διέθρεψε καὶ πέτρα ἐπότισεν·

[5] ἡμᾶς ἐλπὶς ἢ τούτου ἐνέπλησε·
τῇ τούτου χαρᾷ διατρεφόμενοι,
οὐκ ἐν Περσίδι ἀναποδίσαι
διὰ τὸν ἄβατον ὁδὸν ὀδεύειν ἔσχομεν ἐν νῶ,
θεωρῆσαι ποθοῦντες, προσκυνῆσαι καὶ δοξάσαι

[10] *παιδίον νέον, τὸν πρὸ αἰώνων Θεόν.»]*

- Ἰπὸ τῶν ἀπλανῶν μάγων ταῦτα ἐλέγετο·
 ὑπὸ δὲ τῆς σεμνῆς πάντα ἐπεσφραγίζετο,
 κυροῦντος τοῦ βρέφουςτ ἅ τῶν ἀμφοτέρων,
 τῆς μὲν ποιοῦντος μετὰ τὴν κύησιν τὴν μήτραν ἀμίαντον,
 [5] τῶν δὲ δεικνύντος μετὰ τὴν ἔλευσιν
 ἄμοχθον τὸν νοῦν ὥσπερ τὰ βήματα·
 οὐδεὶς γὰρ τούτων ὑπέστη κόπον,
 ὡς οὐκ ἐμόχθησεν ἐλθὼν ὁ Ἄμβακοῦμ πρὸς Δανιήλ·
 ὁ φανεὶς γὰρ προφήταις ὁ αὐτὸς ἐφάνη μάγοις
 [10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

κα

- Μετὰ ταῦτα αὐτῶν πάντα τὰ διηγήματα,
 δῶρα ἦραν χερσὶν μάγοι καὶ προσεκύνησαν
 τῷ δώρῳ τῶν δώρων, τῷ μύρῳ τῶν μύρων·
 χρυσὸν καὶ σμύρναν εἶτα καὶ λίβανον Χριστῷ προσεκόμισαν,
 [5] βοῶντες· «Δέξαι δώρημα τρίϋλον,
 ὡς τῶν Σεραφὶμ ὕμνον τρισάγιον·
 μὴ ἀποστρέψῃς ὡς τὰ τοῦ Κάιν,
 ἀλλ' ἐναγκάλισαι αὐτὰ ὡς τὴν τοῦ Ἄβελ προσφορὰν,
 διὰ τῆς σε τεκούσης, δι' ἧς ἡμῖν ἐγεννήθης,
 [10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*»

κβ

- Νέα νῦν καὶ φαιδρὰ ἐπερωτάω βλέπουσα ἢ ἀμώμητος
 μάγους δῶρα χερσὶ φέροντας καὶ προσπίπτοντας,
 ἀστέρα δηλοῦντα, ποιμένας ὕμνοῦντας,
 τὸν πάντων τούτων κτίστην καὶ κύριονίκέτευε λέγουσα·
 [5] Τριάδα δώρων, τέκνον, δεξάμενος,
 τρεῖς αἰτήσεις δὸς τῇ γεννησάσῃ σε·

ὑπὲρ ἀέρων παρακαλῶ σε
καὶ ὑπὲρ τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ τῶν οἰκούντων ἐν αὐτῇ·
διαλλάγηθι πᾶσι, δι' ἐμοῦ ὅτι ἐτέχθης,

[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

κγ

Οὐχ ἀπλῶς γάρ εἰμι μήτηρ σου, σῶτερ εὐσπλαγχνε·
οὐκ εἰκῆ γαλουχῶτὸν χορηγὸν τοῦ γάλακτος,
ἀλλὰ ὑπὲρ πάντων ἐγὼ δυσωπῶ σε·
ἐποίησάς με ὅλου τοῦ γένους μου καὶ στόμα καὶ καύχημα·

[5] ἐμὲ γὰρ ἔχει ἡ οἰκουμένη σου
σκέπην κραταιάν, τεῖχος καὶ στήριγμα·
ἐμὲ ὀρώσιν οἱ ἐκβληθέντες
τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ὅτι ἐπιστρέφω αὐτούς·
λάβη αἴσθησιν πάντα δι' ἐμοῦ ὅτι ἐτέχθης,

[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.*

κδ

Σῶσον κόσμον, σωτήρ· τούτου γὰρ χάριν ἤλυθας·
στῆσον πάντα τὰ σά· τούτου γὰρ χάριν ἔλαμψας
ἐμοὶ καὶ τοῖς μάγοις καὶ πάσῃ τῇ κτίσει·
ἴδου γὰρ μάγοι οἷς ἐνεφάνισας τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου,

[5] προσπίπτοντές σοι δῶρα προσφέρουσι
χρήσιμα, καλά, λίαν ζητούμενα·
αὐτῶν γὰρ χρήζω, ἐπειδὴ μέλλω
ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μολεῖν καὶ φεύγειν σὺν σοὶ διὰ σέ,
ὁδηγέ μου, υἱέ μου, ποιητά μου, πλουτιστά μου,

[10] *παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.»*

Fuentes:

Romanos le Mélode. Hymnes, vols. 1–5, J. GROSDIDIER DE MATONS, ed., Paris, Cerf.